

gato = hangkötés, egy szótagra két hangot énekelünk kötve. (Próbálás egy hangon lá-val.)

c) Olvassuk el most a Szózat első versszakának szövegét időmértékkel.

d) A Szózat első versszakának elolvasása hangsúlyozottan és időmértékkel.

e) A hangerősség bemutatása. Erősen (f) kezdődik, majd rendes erősséggel, végül fokozatosan erősödik. Kiemelendők: *rendületlenül, híve, bölcsöd az, sírod is, nagy világban, nincsen, áldjon, verjen, éljed, halnod kell.* (Nincsen = korona: elnyújtva hosszan.)

f) Harmóniumon játszom, a tanulók dúdolják a dalt, majd szöveggel, halkán éneklük, végül felállnak s rendesen énekeljük együtt, ütemezve. (A koronánál az ütemezés megáll.)

h) Mit jelent *telkesen*?

i) Begyakorlás. Az ének eléneklése még néhányszor, most már teljes előírás szerint.

III. Összefoglalás.

Énekes mozgástörténet.

Irta: Rónaszéki Nándor.

A Tanterv és Utasítás az I.—II. osztály számára utánzó és játékszerű mozgásokat ír elő. „Az utánzó gyakorlatok a gyermek képzelő erejéből és természetes utánzó hajlamából fakadnak. A gyermek valamely külső körülmény, vagy belső hangulat hatása alatt az emberek, állatok, tárgyak, gépek mozgásait elképzei s azután saját mozgásával kifejezi, utánozza. Ezek a gyakorlatok kielégítik a gyermek utánzó és alkotó vágyát, képzelőerejét, tehát jótékonyan, üdítően foglalkoztatják őt“ (Tanterv és Utasítások 526. old.).

Az utánzó mozgások összefüggő sorozatát mozgástörténetnek hívjuk. Mozdástörténeti sorozatot állíthatunk össze mesékből, énekekből. Az összeállításnál arra törekedjünk, hogy az egyes részek áthidalásával kapcsolatot keressünk. Munkánkat könnyítjük meg így év végén, ha az évvégi testnevelési bemutatóra olyan énekeket veszünk fel, melyeket már évközben énekelünk. A mozgások legyenek *természetesek*, hajlékonyak.

Ez alkalommal énekes mozgástörténetet mutatok be. Iskolánkban szokás, hogy az iskolai év végén az összes osztályok kis gyakorlatokat mutatnak be. Az egyes osztályok bemutatójánál az a szempont vezet bennünket, hogy a szülőkkel megismertessük az iskolai testnevelést. Keresztmetszetet kívánunk adni az iskolában végzett testnevelésről. Természetesen, az amúgy is hangulatos testnevelési órák hangulatát itt emeljük.

Szemet-lelket üdítő, kedves mosolyt fakasztó gyakorlatokat, táncokat mutatunk be ilyen alkalommal, a fordulatos játékokon kívül. Most az I. osztályos gyakorlatot írom le. Ennek mintájára bárki szerkeszthet ismert történetekből, énekekből mozgástörténetet. Hogy sikert arat vele a testnevelési bemutatón, az bizonyos. A mozgások betanítására — mint alább látjuk, — nem kell sok idő.

Bevonulás énekszóra.

1.

Kis katona vagyok én, honvéd a nevem.
Mit nevettek rajta? én büszkén viselem!
Van kis kardom, aranyos, van kis puskám, szuronyos,
S bátor szívem!
Kis katona vagyok én, honvéd a nevem!

(Az énekeket „*Az elemi iskolai énektanítás pedagógiája*” című, Harmat Arthur és Karvaly Viktor által szerkesztett segédkönyvből vettem. A 8. ének Kovács Dénes: *Az első osztály tanítója* című vezérkönyvből való. Dallamuk megtalálható ugyanott.)

(Felvonulás alatt nyitódunk kb. 2 lépés távolságnyra.)

Gyermekek! Mikor az első tavaszi napon az égre tekintetem, gólyát láttam. Boldogan szállt a levegőben, haza, a magyar haza felé. A földre nézek. Gyerekeket láttam. Vidáman ugráltak és énekeltek:

2.

Gólya, gólya, gilice,
Mitől véres a lábad?
Tőrök gyerek megvágta,
Magyar gyerek gyógyítja,
Sípbal, dobbal, nádi hegedűvel.
Csicsíogatja, babusgatja,
Tóba mártogatja.

(Dallama „*Az elemi iskolai énektanítás pedagógiája*” című műben.)

Gólya..... gyógyítja. (Az első négy sor.) Terpeszállásból kétszer guggolásba.

Jobbkar a levegőbe mutat. A kéz fölfelé néz. A guggolásba kettős rugódzással megyünk. Ütemenkint karváltás.

Sípbal, dobbal, nádihegedűvel — sorra sípolást, dobolást, hegedülést utánzó mozgás.

Csicsíogatja, babusgatja — mintha pólyásbabát ringatna, kettős törzshajlítás jobbra, majd balra, ütem szerint.

Tóba mártogatja. — Guggolás, majd felugrás.

Alig hogy hazaértek gólyáék, nagy munkába fogtak. Sütik a békát!

3.

Gólyáéknál ég a világ,
Sütik már a rántott békát,
Zime zum, zimezum,
Receface bum, bum, bum.

Bíró Marcsa odakapott,
Békacombot ropogtatott
Zimezum, zime zum,
Receface bum, bum, bum.

Puskás Gábor későn futott,
Neki csak a füle jutott,
Zime zum, zimezum,
Receface bum, bum, bum.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Gólyáéknál ég a világ, Sütik már a rántott békát — csak ének.

Zimezum-ra könyökben hajlított kezek. Törzshajlítgatás kétszer balra, kétszer jobbra, kétszer balra.

Bum, bum, bum-ra — Taps.

Bíró Marcsa odakapott — előre kapni.

Békacombot ropogtatott — a rágást utánozzuk.

Zimezum — mint fent.

Puskás Gábor későn futott — helyben futás.

Neki csak a füle jutott — fület fogj!

Zimezum — mint fent.

Amikor a gólyák elköltötték ropogósra sült békacombjaikat, akkor a Duna partján sétáltam. Ott láttam valamit!

4.

Dunapartján sétáltam,
Jaj, gyerekek, mit láttam?
Ezüst színű halacskát,
Kurta farkú nyulacskát,
Itt szalad, ott szalad,
A budai domb alatt.

Nyissátok ki az ajtót,
Ott künn áll a drótostót,
Széles kalap fejében,
Görbebot a kezében,
Nagy kalap, kis kalap,
Ne félj tőle, nem harap.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Dunaparton sétáltam, — Jobbra át! Séta előre!

Jaj, gyerekek mit láttam! — Hátra árc! Séta!

Ezüst színű halacskát — Guggolás, két kézzel térdre! Vízbenezés utánzása.

Kurta farkú — Az előbbi állásból kissé jobbra fordulva, mintha a hegyoldalra néznénk... nyulacskát — balra nézni!

Itt szalad! — Ugrás balra, kézzel mutatni! — *Ott szalad!* — Ugrás jobbra stb.

A budai domb alatt. — Vigyázz állás!

Nyissátok ki az ajtót — dörömbölünk az ajtón.

Ott künn áll a drótosztót — Állás.

Széles kalap fejében, — Széles kört irunk a fejünk fölé.

Görbebot a kezében — bot tartás.

Nagy kalap — Nagy kör a fej felett. *Kis kalap* — Kis kör a fej felett.

Ne félj tőle, nem harap — Állás.

Az ajtót nem nyitották ki, mert nem volt más otthon a családban, csak a kis Bence. Ő is valamiben mesterkedett. Mi lehetett az?

5.

Egyszer volt egy kemence,

Belebújt a kis Bence,

(Kormos volt a kemence:

Fekete lett kis Bence.)

Ránézett a mamája,

Nem ismert a fiára;

(Becsukta a kemencét,

Jól megverte kis Bencét.)

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Egyszer volt egy kemence — Négykézlábra!

Belebújt a kis Bence — Négykézláb előre!

Kormos volt a kemence — Négykézláb hátra!

Fekete lett kis Bence — Állj fel!

Ránézett a mamája — Előrehajolva, mintha kisebb gyerekre néznénk.

Nem ismert a fiára — Hátrahajolni, karok oldaltartásba! Csodálkozva.

Becsukta a kemencét — A kemence ajtót betenni!

Jól megverte kis Bencét! — Taps.

A kis Bence hamar elfelejtette a verést, amit kapott, mert látta, hogy huszárok jönnek a faluba.

6.

Igy lovagolnak a huszárok,

Táncol alattuk paripájok.

(Hipp, hipp, hipp, hopp, hopp, hopp,

Nincsén ennél jobb, jobb, jobb!)

Igy lovagolnak a leventék,

Mind csupa bátor elevenség.

(Tipp, tipp, tipp, topp, topp, topp,

Csizmám sarka kopp, kopp, kopp!)

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Igy lovagolnak a huszárok — Minden második letérdel. Egy a térdelő mellé áll.

Táncol alattuk paripájuk — Az állók a térdelőkre ülnek. Lovagolnak.

Hipp-től az ének végéig — lovaglás.

A második versszak ugyanígy, csak helyesere: a lovakból huszárok lesznek és fordítva.

Amint ott lovagol kis Bence, jön nálánál kisebb testvére, akit járni tanít.

7.

Jár a baba, jár
Mint a kis madár,
Édesanyja karosszéke,
Nem mesze van már.

Tipeg, topog, top
Topánkája kopp!
Édesanyja két karjába
Odaszalad, hopp!

Tapsi, tapsi, taps!
Csingilingi rapsz!
Sétálj el még az ajtóig,
Cukrot, csókot kapsz!

Jár a baba, jár,
Mint a kis madár,
Holnapután a kert alatt
Lepkét is fog már.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

A nagy sétálásban elfáradt a kis testvérke. Álmos lett, el kell altatni.

8.

Tente baba, tente,
Anyuka szöszkéje,
Szívem édes kincse,
Tente, tente, tente.

(Dallamát lásd: Kovács D.: Az első osztály tanítója.)

Az altató üteme szerint baba-altatás. Törzshajlítgatás kétszer balra, kétszer jobbra, tovább.

Jár a baba, jár — Hármassal beosztás 1, 2, 3. A középső leguggol, a két szélső kezét fogja és előre vezeti.

Mint a kis madár — Megfordulás. Hátra felé vezetik a guggolót.

Ez a séta két versszakon át ugyanígy.

Tapsi, tapsi, taps. — Az egész versszakon át ütemes taps.

A negyedik versszak — Kartávolság vétel, ütem szerint lebegtetjük középtartásban lévő karunkat, mint a kis madár. — Alapállás.

Elaltatta a kis testvérkét. Éppen ideje volt már...

9.

Este van már, hét óra,
Ég a lámpa a boltba.
Ott vesz Pistike gyufát,
Juci meg a pántlikát.

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Ha már ilyen öreg este van, álljunk szép rendbe és hagyjunk itt mindenkit!

10.

Állj szép rendbe, kis seregem, friss seregem, hős seregem,
Minden kézben puska legyen, puska legyen, puska legyen.
Induljunk a kis kapun át,

Ide nézzen, aki akar látni katonát!

Mind egyszerre lép a legény, lép a legény, lép a legény,
Menjünk át a Mátra hegyén, Fáttra hegyén, Tátra hegyén.

Egy sem lesz, aki elmarad,

Jaj lesz annak az ellenségnek, ha el nem szalad!

(Dallamát lásd a 2. éneknél.)

Zárkózz! Énekszóra elvonulás!

Szülői értekezéslet.

A gyermekre vonatkozó szülői kötelességek.

Nemcsak a gyermeknek vannak kötelességei szüleivel szemben — ezt sokszor hangoztatjuk s helyesen —, vannak azonban a szülőknek is kötelességeik gyermekükkel szemben, ezek szinte természetesek.

Az egész világ forrong, valami új világ van kialakulóban. Erezzük, hogy a technika rohamos fejlődése sem tette megelégedettebbé az emberiséget, sőt — minden azon célból készült találmány, amely az emberiség jólétének fokozására irányul, azonnal az ellenkezőjére fordul az emberiség kezében. Csakhamar ott látjuk az újabb emberirtó veszedelmek között.

Ebben az átmeneti időben szinte magától vetődik fel a kérdés: milyen kor várható? Mire készüljünk s mire neveljük gyermekeinket. Erre nehéz lenne most megfelelni. Annyi azonban bizonyos, hogy a tehnikai fejlődés által — akarva vagy akaratlanul is — fejünkre tolult rengeteg veszedelem szinte arra kényszeríti az emberiséget, hogy *több lelkeséget* keressen a gépek mögött. Ez pedig arra mutat, hogy az értelem helyébe ismét az érzelmet, az ész helyébe az erkölcsöt, a rendbontás helyett törvényt, a szertelenség helyett rendszerességet kíván mindenki.

Az elmondottakból látjuk, hogy bizonyos több lelkeségre van szüksége a jövő nemzedéknek. Ezt pedig legjobban a szülők tudják megadni gyermekeiknek. Hiába hangoztatja az iskolai nevelés a vallásosság, erkölcsösség, hazaszeretet, emberszeretet nemes értékeit, nincs módja arra, hogy ezeket a tanulóba meggyökereztesse, legföljebb csak példát állít eléjük ezekre vonatkozólag, buzdítja őket az eszmények követésére.